

Olle Krantz och Carl-Axel Nilsson:

Swedish National Product 1861–1970. New Aspects on Methods and Measurement

Om strukturgränser i svensk ekonomi 1861–1975

Olle Krantz och Carl-Axel Nilsson (K-N) arbetar i de två skrifterna *Swedish National Product 1861–1970. New Aspects on Methods and Measurement* (Liber, Lund) och *Om strukturgränser i svensk ekonomi 1861–1975* (Meddelanden från Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet, nr 2, 1978) med att konstruera volymserier och pris- eller deflatorserier som medger analys av långsiktiga historiska förändringsmonster av den svenska ekonomin. Nya mätmetoder för detta speciella syfte tillämpas och ger resultat som avviker från tidigare forskning. Det galler framför allt förändringarna i hela ekonomins investeringskvot, *capital-output*-kvot och *terms of trade*. Forfattarna redovisar också nya resultat utan direkt motsvarighet i tidigare svensk forskning. Med sina

mätmetoder, till stor del inspirerade av den internationellt valkande ekonomihistorikern Alexander Gerschenkrons undersökningar av långsiktig ekonomisk tillväxt, delas svensk ekonomi från 1861 upp i sex strukturellt homogena delperioder, vilkas olikartade strukturer belyses med nya mått och med jämförelser mellan delperioderna.

Mycket kortfattat kan Krantz-Nilssons forskningsstrategi beskrivas på följande sätt: Man har först lagt ner stort arbete på att konstruera volym- och prisindex för ett antal viktiga aggregerade storheter. Man använder sig sedan av dessa serier för att spåra förändringar som kan tolkas som strukturella skift i Sveriges ekonomiska utveckling.

K-N konstruerar deflatorer för två olika nationalräkenskapsserier: inhemsk

användning (Domestic Supply) och inhemsk produktion (Domestic Product). DS består av konsumtion och investeringar, innefattande importerade konsumtions- och investeringsvaror. DP består av det inom landet skapade förädlingsvärdet av konsumtions- och investeringsvaror, därav även det som exporteras.

De båda huvudserierna består således av delvis olika varuaggregat. Vid jämvikt i bytesbalansen är de uttryckta i *löpande priser* identiskt lika till sina värden. Uttryckt i *fasta priser* kommer DS och DP antagligen att skilja sig åt gå grund av att den olika varusammansättningen ger olika deflatorer. K-N menar att förändringar i kvoten DP/DS indikerar förändringar i den ekonomiska strukturen och därför kan användas för ekonomisk-historisk analys. DP/DS visar förhållandet mellan produktion och försörjning. Om DP är större än DS kan det tyda på en försämring av relativprisförhållandet till utlandet. Ett än tydligare mått på detta är deflatorskvoten mellan de varugrupper som kan gå i handel inom DP och DS. För undersökningsperioden som helhet finns en klar tendens till fall i deflatorskvoten MPDP/MPDS (MP = materiella produkter), dvs en svensk relativprisför-sämring. Detta resultat skiljer sig helt från vanliga *terms-of-trade*-beräkningar.

Mättekniskt beror skillnaden på att i de sedvanliga beräkningarna ställs ett vägt genomsnittspris på alla exportvaror mot ett vägt genomsnittspris på alla importvaror, medan i K-N:s beräkningar det vägda genomsnittspriset för inhemskt producerade förändringsvärden inom "materiell produktion" ställs mot det vägda genomsnittspriset för inhemskt förbrukade förädlingsvärden inom "materiell produktion".

Förändringen i kvoten MPDP/MPDS beror således på relativprisförändringen i exporterat förädlingsvärde och importerat förädlingsvärde för slutlig förbrukning i Sverige, dvs förädlingsvärden som importeras och ingår som insatsvaror i svensk exportproduktion rensas ut. Detta forfaringsätt torde vara korrekt eftersom relativprisförändringen på sådana

insatsvaror inte kommer det svenska folkhushållet till godo. Å andra sidan rensas då också relativprisförändringen bort för insatsvaror som det svenska folkhushållet förbrukar för egen del! Det är alltså inget bra mått för att studera välfärdseffekterna av *terms-of-trade*-förändringar. Men det blir ett utmärkt mått på förändringen i svenskt förädlingsvärdes internationella konkurrenskraft.

Den metodiskt intressantaste delen av K-N:s undersökning rör konstruktionen av en parallell uppsättning DP- och DS-deflatorer genom tekniken att skifta viktbaserna framåt en period. Exempelvis blir de två deflatorerna för 1970 års DS (med basår 1951/53 = 100) 191,2 (med viktbas 1951/53) och 211,2 (den framflyttade viktbasen 1971/73). Att deflatorskvoten med den framflyttade viktbasen i detta fall har ett högre värde än den ursprungliga deflatorskvoten ger ett viktigt strukturellt karaktistikum för perioden ifråga: Det har existerat ett positivt samband mellan relativprisökningar och tillväxt i relativ varumängd. Detta resultat uppnås också för tre andra delperioder. Motsatsen – ett positivt samband mellan relativpris-sänkningar och tillväxt i relativ varumängd – gäller enbart för perioderna 1890–1907 och 1930–1951. Man skulle kunna tolka dessa perioders tillväxt som främst utbudsledd. Drivkraften i tillväxten skulle ha legat i kostnadssänkande innovationer. För övriga delperioder skulle då tillväxtens drivkrafter främst ligga på efterfrågesidan. Det gäller särskilt den sista delperioden, där de parallella deflatorerna pekar i samma riktning för varje delaggregat.

Ett kriterium på ett industriellt genombrott är sänkta produktionskostnader och därmed sjunkande relativpriser på en expanderande industrivaruvolym. Det är ett av skälen till att K-N vill tidfästa det industriella genombrottet i Sverige till 1890-talet. Det är den första perioden med klara produktionsökningar och relativprisfall på industrivaror.

Mot K-N kan invändas att deras aggregeringsnivåer trots allt är för höga. Betydande förändringar i relativpriser och relativa kvantiteter kan ha skett

inom K-N:s lägsta aggregat och förblir då ofångade i deras mätningar. Det krävs undersökningar på lägre aggregeringsnivåer med utnyttjandet av indexproblemet som mätinstrument för att några mer bestämda slutsatser ska kunna dras om de strukturella förändringarna. Lika preliminärt får deras periodiseringsförslag anses vara.

Ägande, incitament, produktionsfunktioner, sociala produktionsförhållanden och andra variabler som K-N inte behandlar, är tänkbara periodiseringskrite-

rier, som måste vägas in i den helhetsbedömning av den ekonomiska historien som en periodisering är. K-N:s lovvärda och teoretiskt spännande försök att integrera kvantitativ och kvalitativ analys i den ekonomisk-historiska forskningen har flyttat forskningsfronten framåt på en rad områden, även i riktning mot en bättre periodisering.

Fil kand *Håkan Olsson*
Ekonomisk-historiska institutionen
Stockholms universitet